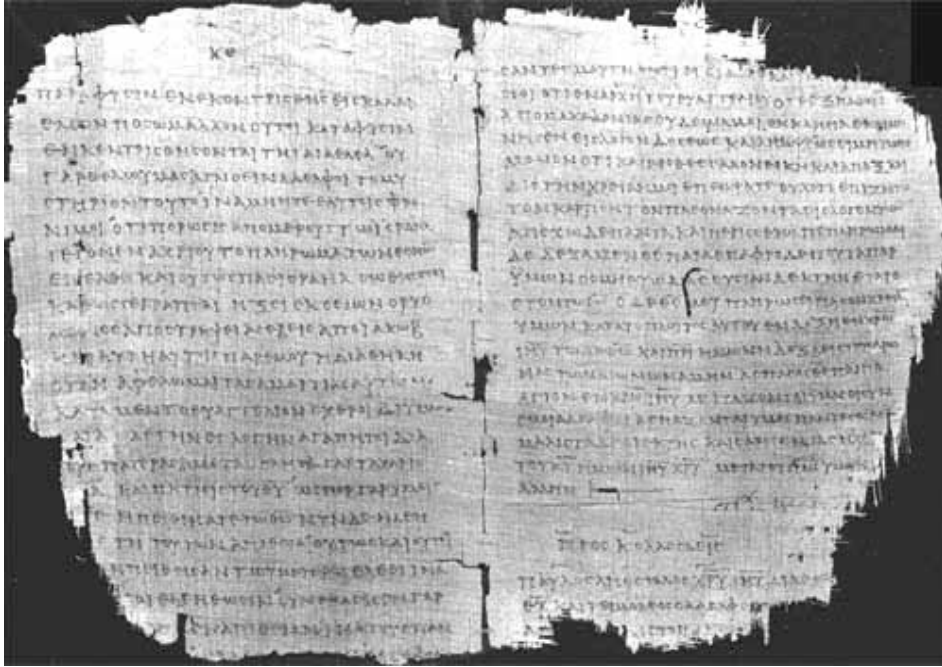

Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ

Του Αδριανού Καζά

Τι μπορεί να γράψω για την Ελληνική γλώσσα μέσα σε μια σελίδα; Τι να συμπεριλάβω, τι να παραλείψω! Η Ελληνική γλώσσα κατέβηκε από τα Βαλκάνια γύρω στην 3η χιλιετία και ανήκει στην Ιαπετική δέση των Ινδοευρωπαϊκών γλωσσών. Είχε ομοιότητες με την Σανσκριτική, πράγμα που σημαίνει συγγένεια με την Πρωτο-Ινδική-Ιρανική.

Η Γραμμική Α' ήταν η γλώσσα των Μινωικών της Κρήτης, των Ετεοκριτών, η Γραμμική Β' των Μυκηναίων, γνήσια Ελληνική, που αποκρυπτογράφησε ο Michael Ventris.

Κατά τον 7ο αιώνα βρίσκουμε τα Ομηρικά Έπη, συγκεντρωμένα από τον Πεισίστρατο, γραμμένα στην Ιωνική διάλεκτο, σε απόλυτα άρτια γλώσσα. Στην Κλασική εποχή, στον Ελλαδικό χώρο, κυριαρχούσαν 3 διαλέκτοι: η Δωρική στη Σπάρτη και στην Κρήτη, η Αιολική στη Λέσβο, η Ιωνική στη Σμύρνη και τη Μικρά Ασία.

Στη Σπάρτη έλεγαν: *Αμέρα την ημέρα, σελάνα τη σελήνη, πολιτάν τον πολίτη. Στη Λέσβο: χείμων το χειμώνα, Ωρανό τον ουρανό και Γέργον το έργο. Και στη Σμύρνη: Ημέρη την ημέρα, φάος το φως και δέκομαι το δέχομαι.*

Στην Ιωνική έγραφε ο Ηρόδοτος και ο Αρχιλόχος, στην Αιολική η Σαπφώ και ο Αλκαίος, και στο παρακλάδι, την Αρκαδο - Κυπριακή, ο Αριστοφάνης.

Στην Αθήνα επεκράτησε η Αττική διάλεκτος, που βγήκε μέσα από την Ιωνική και σύντομα μεγαλούργησε, αφήνοντας πίσω, έργα που θαυμάζονται σήμερα αλλά και θα θαυμάζονται όσο υπάρχει πολιτισμός. Στην Αττική διάλεκτο απορροφήθηκαν επίσης πολλές Πελασγικές λέξεις. Σ' αυτήν εγράφησαν τα φιλοσοφικά συγγράμματα των προ Σωκρατικών, του Πλάτωνα, Αριστοτέλη και μια πλειάδα άλλων, ενδεικτικό του Αθηναϊκού πολιτισμού και Τεχνών που αναπτύχθηκαν κατακόρυφα.

Μετά την ήττα των Περσών, στη Σαλαμίνα, γεννήθηκαν οι τρεις νεότερες διαλέκτοι, η Ποντική, η Κυπριακή και η Τσακωνική.

Η γλωσσολογία μας λειπει πως ο κυριότερος παράγοντας που κάνει μια γλώσσα πλούσια είναι ο πολιτισμός του λαού που την ομιλεί. Και δεν υπάρχει καλύτερη μαρτυρία από τον χρυσό αιώνα της Αθήνας, να πιστοποιεί αένα το μεγαλείο της γλώσσας μας.

Ο Μ. Αλέξανδρος εξάπλωσε τα Ελληνικά Γράμματα στα πέρατα του τότε γνωστού κόσμου της Ανατολής και από την ετερότητα των λαών που την μιλούσαν, προέκυψαν αλλοιώσεις που διαμόρφωσαν την ΚΟΙΝΗ Ελληνική, και το πέρασμα από την αρχαία στην Αλεξανδρινή, που έγινε η γλώσσα όλων όσων γράφτηκαν εκεί-

νη την εποχή, και φυσικά των θρησκευτικών κειμένων.

Κάτω από την Ρωμαϊκή κυριαρχία, η γλώσσα μας έπεσε σε χειμερία νάρκη, κυριολεκτικά όμως, μετά το 529, όταν ο Ιουστινιανός έκλεισε τις φιλοσοφικές σχολές της Αθήνας, τότε χάθηκε η γλώσσα των Ελλήνων λογίων. Εκείνη την εποχή πολλοί Έλληνες διανοούμενοι έφυγαν στη Δύση, και άλλοι στην Περσία.

Αργότερα γράφτηκαν στην Ελληνική γλώσσα αρκετοί ΥΜΝΟΙ κυρίως σε μοναστήρια, αλλά λίγα μόνο ακόμα έργα άλλης υφής.

Για το τότε Θεοκρατικό κατεστημένο της Ανατολικής Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας, η μόρφωση ήταν βλαβερή, γιατί ο καρπός της γνώσης και οι επιστήμες, δεν δημιουργούν άβουλους πολίτες, ούτε διευκολύνουν τα μεταφυσικά παροράματα.

Περί τον 6ο - 7ο μ.Χ. αι. η Ελληνική γλώσσα ξαπλώθηκε στη Ανατολική Ρωμαϊκή Αυτοκρατορία σαν lingua franca και τότε εμφανίστηκαν και οι ΝΤΟΠΟΛΑΛΙΕΣ, αποτέλεσμα αιώνων απομόνωσης των Ελληνικών πληθυσμών σε κλειστούς γεωγραφικούς χώρους, χωρίς επαφή με άλλους ομοεθνείς τους.

Με την πώση της Κωνσταντινούπολης στους Οθωμανούς, το σκοτάδι συνεχίστηκε. Μόνο λίγα παιδιά προκρίτων και ηγεμόνων μάθαιναν Ανάγνωση και Γραφή, από κάποιον δάσκαλο ή παπά. Ο Ελληνικός πληθυσμός, απομονωμένος σε δύσβατα χωριά και άγονα εδάφη, έμενε παντελώς αγράμματος, παλεύοντας να επιζήσει.

Οι Τούρκοι δεν απαγόρευαν την διδασκαλία καμίας γλώσσας στην αυτοκρατορία τους, ούτε εκείνη των Ρωμιών, απλώς δεν ενδιαφέρονταν καθόλου γι' αυτές. Υπάρχουν και ελάχιστες περιπτώσεις που βοήθησαν μερικά Ελληνικά σχολεία. Τα κρυφά σχολεία είναι εφεύρεση.

Μάλιστα, τόσο βολεμένοι ήταν οι προύχοντες και το ιερατείο, που ο συγγραφέας της Ελληνικής Νομαρχίας γράφει: "Οι δάσκαλοι δεν τολμούσαν να προφέρουν τη λέξη ΕΛΕΥΘΕ-

ΡΙΑ, από τον φόβο μήπως τους ακούσουν οι προεστοί και οι αρχιερείς και τους κηρύξουν ΑΘΕΟΥΣ." (Βλέπε σελ. 236 της Ελληνικής Νομαρχίας.)

Μάλιστα, και ο Οικονόμος ο εξ Οικονόμων, που ήταν άνθρωπος του πατριαρχείου και καθόλου νεωτεριστής, μη μπορώντας να αντέξει άλλο την γύρω του κατάσταση, έγραψε:

"Οι λεγόμενοι άρχοντες, μοχθηροί κηφήνες, μισομαθείς και φωτοσβέστες, και των μαθήσεων διώκται, ου μόνον τα ίδια αυτών τέκνα, αλλά και των λοιπών κατοίκων εκράτουν από φθόνον, εις παχυλήν αμάθειαν, ίνα, μη εκπαιδευθέντες οι χωρικοί καταφρονίσωσι τους ψωροάρχοντες" (βλέπε: Ζαχ. Μαθά, κατάλογο Ιστορικών Πατριαρχών 1884, σ. 235.)

Η Αναγέννηση και ο ορθολογισμός άργησαν πολύ να έρθουν στην Ανατολή. Αντίθετα, ο Ρήγας Βελεστινλής από τη Δύση, τόνιζε: "Εκ των γραμμάτων γεννάται η προκοπή με την οποία λάμπουν τα ελεύθερα έθνη...". Μερικές Κοινότητες στην Ελλάδα οργάνωσαν σχολεία που δίδασκαν ελεύθερα την Ελληνική γλώσσα, και λειτουργούσαν: Στη Λάρισα, Τίρναβο, Ζαγορά, Υπάτη, Αθήνα, Τραπεζούντα, Προύσα, Κυδωνίες,

Οι Έλληνες της Διασποράς δημιούργησαν κι αυτοί στο εξωτερικό σπουδαία σχολεία, που πρόσφεραν μέγιστη υπηρεσία στο ΕΘΝΟΣ, όπως στη: Βιέννη, Λιβόρνο, Ρώμη, Βενετία, Μολδαβία, Βουκουρέστι κ. λ.

Στον μεσαίωνα, γράφτηκαν λίγα αλλά μεγάλης σημασίας έργα στη Ελληνική γλώσσα, όπως Ο Θρήνος της Πόλις, ο Ερωτόκριτος, Η Ερωφίλη, το Χρονικό του Μορέως, η Ελληνική Νομαρχία, κ.λ.

Κατά τη διάρκεια της επανάστασης του 1821, το γλωσσικό θέμα παραμερίστηκε, γιατί προ-είχε η επιτυχία του αγώνα.

Αμέσως μετά την παλιγγενεσία προέκυψε η ανάγκη μιας επίσημης ευθυγραμμισμένης Ελληνικής γλώσσας, να ενώσει τους πολίτες και να διδάξει στις μελλοντικές γενιές ευημερία και πρόοδο. Την ομόνοια δεν κατάφερε ποτέ να την διδάξει.

Μετά την απελευθέρωση οι διανοούμενοι της εποχής χωρίστηκαν σε τρεις τάσεις και πάλεψαν λυσσαλέα και αδιάκοπα μεταξύ τους. Οι τρεις τάσεις ήταν :

α' Οι λογιώτατοι, που ήταν οι πνευματικοί ηγέτες της παλιάς τάξης και ήθελαν να ξαναζωντανέψουν την Αρχαία Ελληνική.

β' Οι ρεαλιστές, που ήθελαν τη γλώσσα που μιλούσε ο λαός, τη Δημοτική, και

γ' Οι διαλλακτικοί, με κύριο υποστηρικτή τον Κοραή, προτιμούσαν την Καθαρεύουσα.

Κάτω από τη μάσκα των τριών ομάδων, κρύβονταν τρεις κοινωνικές τάξεις, όπου η κάθε μια πάλευε να επικρατήσει. Από την μια βρίσκονταν οι νεωτεριστές και οι προοδευτικοί, υποστηρικτές της λαϊκής γλώσσας, κι ήταν οι Βηλαράς, ο Ψαλίδας, ο Φιλιππίδης, ο Κωνσταντάς, ο Φωτιάδης κι ο Ψυχάρης. Από την άλλη, την αρχαϊζουσα, υπέρμαχοι του συντηρητισμού και του σχολαστισμού ήταν ο Κοδρικάς, Νεόφυτος Δούκας και Στέφανος Κομιτάς, και η τρίτη, της Καθαρεύουσας, οπαδοί του Αστισμού: ο Κοραής, ο Κούμας και ο Αμπελακιώτης.

Ο Κούμας λειπει: "Δια να γίνει το καλόν κοινότερον και μεταδοθεί αληθώς, η μάθησις των φυσικών ακροαμάτων, ανάγκη ήτο να γραφεί εις γλώσσαν την οποία λαλεί και καταλαμβάνει το έθνος όλον." Ο Κοραής, εισηγητής της "Μέσης οδού" αντιπροσωπεύοντας τα ανώτερα στρώματα του αστισμού, γράφει: "Σταθείτε κύριοι νομοθέται, η γλώσσα είναι Δημοτικήν πράγμα, είναι κτήμα όλων των έθνους και πρέπει να ανακαινίζεται με ευλάβειαν... ούτε την αρχαίαν δυνάμεθα να δεχθώμεν ως εθνικήν, διότι δεν ανίστανται οι νεκροί, ούτε κράμα παλαιού και νέου ιδιώματος πρέπει να διαπλάσσωμεν, κατά την γλώσσαν των αχθοφόρων, μήτε τύραννοι χυδαίων, μήτε δούλοι της χυδαιότηας."

Οι μαχητικοί οι υποστηρικτές του Δημοτικισμού, απόρριπταν τις άλλες δυο τάσεις, γιατί δεν δέχονταν να λένε τα αυγά ωά, την πόρτα θύρα, το ψωμί άρτον ή το παιδίον, το ταψίον, το οψάριον κλ. Θέλανε τη γλώσσα που μιλούσε ο λαός.

Το λεγόμενο Γλωσσικό Ζήτημα προκάλεσε πάρα πολλές συγκρούσεις μεταξύ των λογίων και ταλάνισε τον Ελληνισμό για 170 χρόνια, το αν ολοκληρώθηκε θα αποδειχθεί σε κάποιες ακόμα δεκαετίες. Από έλλειψη χρόνου, δεν κάνω καθόλου αναφορά στο μεγάλα έργα της Νεοελληνικής λογοτεχνίας μας και στους σπουδαίους λογίους μας.

Κλείνω με έναν στίχο μόνο από το κάθε έναν από τους τρεις μεγάλους μας ποιητές:

Από τον Οδυσσέα Ελύτη: *Μονάχη έργοια η γλώσσα μου.*

Από το Γιάννη Ρίσο: *Τούτες οι πέτρες είναι σκληρές σαν τη σιωπή.*

Από τον Γιώργο Σεφέρη: *Όπου και να ταξιδέψω η Ελλάδα με πληγώνει.*